

**FILOSOFIJOS VALSTYBINIO BRANDOS EGZAMINO ANTROS DALIES
SAMPROTAUJAMO POBŪDŽIO TEKSTO (FILOSOFINIO ESĖ) KŪRIMO
UŽDUOTIS IR JOS ATLIKTYS**

UŽDUOTIS

Remdamiesi pateiktais A, B ir C šaltiniais, parašykite filosofinę esė šia tema:

„Pasaulis nėra vien suskaičiuojamų arba nesuskaičiuojamų, pažįstamų ir nepažįstamų dalykų sandauga. Bet pasaulis nėra ir vien įsivaizduoti reikiai, įrėminantys viso to, kas egzistuoja, suma.“

Martinus Heidegeris (*Martin Heidegger*)

A šaltinis (*Iš Georgo Steinerio knygos „Heideggeris“*)

Van Gogo (*Vincent van Gogh*) paveikslas. Pora grubių valstietiškų batų, nieko daugiau. Iš esmės paveikslas nieko nevaizduoja. Tačiau su tuo, kas ten yra, bemat esi vienas, tarsi vėlų rudens vakarą, gėstant paskutiniams bulvienojaus laužams, pats pavargęs eitum su kaupu iš laukų namo. Kas ten yra? Drobė? Potėpiai? Spalvų dėmės?

B šaltinis (*Iš Martino Heidegerio esė „Kūrybinis gamtovaizdis: kodėl mes liekame provincijoje?“*)

Štai mano pasaulis, kuriame aš dirbu. Tačiau tokį jį mato svečias ar poilsiautojas. Tuo tarpu mano paties žvilgsnis beveik niekad šitaip jame nerymoja. Aš išgyvenu jį kitaip: valanda po valandos, dieną ir naktį jis vilnija metų laikų kaitoje. Kalnyno masė, jo pirmapradžių uolienu tvirtumas, mašlus eglų augimas, šviesus ir paprastas žydinčių Alpių pievų puošnumas, neperregimai tamsią rudens naktį girdimas tarp akmenų vinguriuojančio upelio čiurlenimas, sniego pusnyse skendinčių laukų griežtas paprastumas – visa tai spiečiasi ir skuba gyventi kasdienį gyvenimą ten aukštai kalnuose.

Ir vėlgi – visa tai esti ne ypatingomis išskirtinėmis sąmoningo susitelkimo akimirkomis, ne tada, kai įsijautę gėrimės visomis tomis grožybėmis, o tik tada, kai mūsų pačių buvimas pasineria į darbą ir nugrimzta jame. Tik darbas atveria erdves, kurios išžengia šių kalnų tikrovė. Visa darbų seka giliai nugrimzdusi gamtovaizdžio buvimo vyksme.

C šaltinis (*Iš Žano Polio Sartro veikalo „Egzistencializmas – tai humanizmas“*)

Esame vieni, be pasiteisinimų. Aš tai apibūdinčiau teigdamas, kad žmogus yra pasmerktas būti laisvas. Pasmerktas, nes ne pats save sukūrė, bet, nepaisant to, laisvas, nes nuo tos akimirkos, kai yra įmestas į pasaulį, jis atsakingas už viską, ką daro. [...] Egzistencialistas taip pat nemanytų, kad žmogus gali pasikliauti koku nors žemėje jam duotu ženklų, kuris jį nukreiptų tam tikra linkme, nes, jo nuomone, žmogus pats šifruoja ženklus taip, kaip jam patinka.

ATLIKTYS

Nr. 1

Vienas fundamentaliausių filosofinių klausimų, kaip žmogus suvokia, patiria ir traktuoja realybę, tikrovę, žmones kamavo jau nuo seniausių laikų. Filosofijos pradininkai, ikisokratikai, tikrovę traktavo, kaip pirminę medžiagą (pirminį pradą), iš kurios sudaryta visa visata. Platonas pateikė unikalų požiūrį į būtį. Tikrovę filosofas skirstė į dvi dalis: idėjų pasaulį, iš kurio nusileidžia žmogaus nemirtinga siela, ir žemiškąjį, kuriame siela įkalinama mirtingame kūne. Toks požiūris į tikrovę, vadinamas dualizmu, plačiai paplito: juo rėmėsi Bažnyčia viduramžiais bei daugelis kitų filosofų, mąstytojų. Žmogaus būties prasmės suvokimas buvo glaudžiai siejamas su dualistiniu požiūriu į gyvenimą (tik rūpindamasis savo siela, dorybėmis, žmogus gali išvysti idėjų pasaulio šviesą; tik dorai nugyvenęs šį gyvenimą, žmogus pasieks išganymą ir amžiną ramybę pomirtiniame). Toks požiūris ėmė kisti 19 a. antrojoje pusėje. Šioje esėje aptarsiu, kaip skirtingi filosofai traktuoja tikrovę: analizuosiu būties vientisumo problemą, kurios pradininku laikomas Heideggeris, gilinsiuosi į susitapatinimo su darbu temą bei aptarsiu Sartre'o požiūrį į būtį ir jos prasmę.

Susitapatinimas su meno kūriniumi gali atskleisti egzistencijos vientisumą. Kaip jau minėta, 19 amžiuje ėmė plisti įsitikinimas, kad pasaulyje viskas yra glaudžiai susiję artimais ryšiais ir sąsajomis. Vienas žymiausių tokio požiūrio šalininkų buvo jau minėtas, garsus ontologas Heideggeris. Mąstytojo filosofija ne tik paruošė dirvą tokioms filosofinėms disciplinoms kaip egzistencializmas, absurdas, bet ir keitė žmonių požiūrį į būtį. Anot Heideggerio, būtis „nėra vien suskaičiuojamų arba nesuskaičiuojamų, pažįstamų ir nepažįstamų dalykų sanaupa“, tačiau būtis taip pat nėra ir vien žmogaus vaizduotės ir fantazijos padarinys („įsivaizduoti rėmai“). Tokį suformuluotą požiūrį taikliai atspindi pateikta Heideggerio ištrauka. Žiūrėdamas į Van Gogho paveikslą, mąstytojas suvokia, kad mato tik „pora grubių valstietiškų batų, nieko daugiau“. Tačiau jam pavyksta tarsi susiliesti su paveikslo: „tačiau su tuo, kas ten yra, bemat esi vienas“. Filosofui atsiskleidžia egzistencijos vientisumas, jis patiria ir suvokia pasaulį lyg būtų paveikslo dalimi: „tarsi [...] pats pavargęs eitum su kaupu iš laukų namo“. Būtį ir tikrovę filosofas suvokia ne tik kaip grubius potepius ant drobės, bet ir kaip tai, kas vaizduojama tais potepiais, ką norima perteikti dažais ir spalvomis, jų dinamika. Taigi, menas atveria būties vientisumą, leidžia įsikūnyti ir susiliesti su paveikslo realybe, tikrove.

Žmogus, susiliedamas su darbu, kitaip patiria tikrovę bei įprasmina savo būtį. Žmogus – mąstanti būtybė, nuolatos projektuojanti save į ateitį, dėl savo sąmoningumo, atrandanti prasmę ir tikslą. Nuo seniausių laikų darbštumas laikomas viena tauriausių vertybių. Juk tik sunkiu triūsu ir darbu žmogus gali tapti nemirtingas – nuolatos prisimenamas kitų kartų ir gerbiamas. Savo veikla žmogus įsiamžina laiko tekmeje. Tačiau dirbama ir veikiama ne tik siekiant įprasmiti būtį, bet ir norint susiliesti su darbu, susitapatinti su veikla. Ši vientisumo su darbu tema analizuojama ir kitoje jau minėto ontologo Heideggerio esėje („Kūrybinis gamtovaizdis: kodėl mes liekame provincijoje?“). Filosofas teigia, kad dirbančiam žmogui atsiveria tarsi kitas pasaulis, kurio nemato „svečias ar poilsiautojas“. Veiklus žmogus kitaip išgyvena susiliejimą su darbu, laiko tekme bei metų laikų kaitą. Dirbantysis pajunta stiprų ryšį, sąsają su gamta. Darbas tarsi įprasmina būtį ir įgalina žmogų kitaip pamatyti pasaulį: „Tik darbas atveria erdves, kuriosna įžengia šių kalnų tikrovė“. Dirbantis, veiklus žmogus, nugrimzdęs į veiklą ir darbą, susilieja su aplinka ir kitaip patiria tikrovę. Taigi, darbas ne tik įprasmina žmogaus būtį, bet ir įgalina mąstantįjį, dirbantįjį kitaip patirti tikrovę.

Kaip laisvei pasmerkta būtybė, žmogus pats turi nuspręsti, kaip interpretuoti realybę. Jau minėtas egzistencializmo pradininkas, ontologas Heideggeris, gilinosi į vientisos būties problemą. Kitas šios (egzistencializmo) filosofijos doktrinos atstovas, Sartre'as, pateikė savo požiūrį į žmogaus būtį ir egzistencijos suvokimą. Filosofas buvo ateistas ir tikėjo, kad žmogus

visada turi pasirinkimo galimybę ir visada turi prisiimti atsakomybę už savo pasirinkimus. Egzistencialisto filosofo idėjos atsispindi ištraukoje. „Žmogus yra pasmerktas būti laisvas“, kadangi pats turi savarankiškai priimti sprendimus, bei atsakomybę už savo sprendimų padarinius. Anot Sartre'o, žmogus taip pat visada turi pasirinkimo galimybę, jis laisvas nuspręsti, kuom nori tikėti ir kaip nori suvokti, interpretuoti realybę: „žmogus pats šifruoja ženklus taip, kaip jam patinka“. Žmogus gali pasaulį suprasti tik kaip matomų ir nematomų, pažįstamų ir nepažįstamų daiktų ir reiškinių visumą, gali traktuoti pasaulį kaip įsivaizduotus rėmus, fantazijos padarinį, arba gali rinktis suvokti pasaulį kaip vientisą, glaudžiais ryšiais susijusią visumą. Taigi, žmogus, mąstanti būtybė, yra laisvas pasirinkti, kaip nori suvokti pasaulį.

Taigi, analizuojant pateiktus šaltinius duotos temos aspektu, galima padaryti keletą išvadų apie būtį ir tai, kaip žmogus suvokia ir interpretuoja egzistenciją. Būtį žmonės ilgą laiką traktavo per dualizmo prizmę, tačiau laikams keičiantis, kito ir požiūris į tikrovę. Vieni mano, kad egzistencija yra tai, kas apčiuopiama, suskaičiuojama ir pažįstama, kiti tiki, kad tikra tik tai, kas gimsta žmogaus galvoje (vaizduotės padariniai, rėmai). Tačiau yra ir tokių, kurie mano, kad realybė yra tarsi vientisas ryšys tarp vaizduotės ir materialaus pasaulio, kurį pažįstame empiriškai. Vientisumą ir sąsają su pasauliu galima patirti gėrintis menu arba susiliejanč su darbu. Tačiau, galų gale, žmogus tėra mąstanti būtybė, pasmerkta laisvei, kuri pati turi nuspręsti, kaip suvokti ir patirti tikrovę. (780 ž.)

Įvertinimas – aukštesnysis lygis: 18 taškų

KOMENTARAS

Kriterijus	Taškai	Surinkta taškų	Komentaras
Problemos (ginamos tezės) formulavimas	0–2	1	Problema (ginama tezė) suformuluota teiginio forma, tačiau formuluotė neišsiskiria savo originalumu, yra šabloniška.
Esė struktūra (įvadas, dėstymas)	0–4	4	Įėjimas į problemą nuoseklus, atsispiriantis nuo filosofijos istorijos, rodo bendrąją filosofijos istorijos išmanymą. Struktūra bandoma formuoti formaliai.
Filosofinių koncepcijų išmanymas ir gebėjimas jas interpretuoti, atsižvelgiant į suformuluotą problemą	0–4	4	Pateikiamos bent dvi nagrinėjamos temos požiūriu svarbiausios filosofinės koncepcijos (ar filosofijos kryptys), gebama jomis originaliai pasiremti, sprendžiant suformuluotą problemą, demonstruojamas platesnis filosofinis suvokimas, mąstymas, filosofinis žodynas.
Argumentavimo aiškumas ir originalumas	0–3	2	Formuluojami argumentai pateikiami atskirose pastraipose. Argumentuose pasitaiko nežymių klaidų. Dėstomos mintys yra originalios (analizuojama problema apžvelgiama iš įvairių filosofinių perspektyvų). Pasitaiko tuščiažodžiavimo, bet tai neiškreipia minties.
Išvadų formulavimas	0–2	2	Išvados išsamios ir logiškai išplaukia iš dėstymo pagrindinėje esė dalyje, jos suformuluotos glaustai ir aiškiai.

Šaltinių naudojimas	0–3	3	Rašant filosofinę esė, naudojamasi visais pateiktais šaltiniais, taisyklingai cituojama, interpretuojama.
Kalba	0–2	2	Filosofinė esė parašyta sklandžia kalba, nėra gramatinių, kalbos kultūros klaidų.
Iš viso	20	18	

Nr. 2

Retas atvejis, kai atsakymas į klausimą kas yra X?, toks pat sudėtingas, kaip ir kas nėra X? Remdamasi objektų skirtumais, išankstiniu žinojimu, net nesusimąščiusi, atsakyčiau, kas yra medis, karvė, akiniai ir atsakyčiau kas nėra medis, karvė, akiniai. Tačiau, kas yra pasaulis, ir kas pasaulis nėra, atsakyti sudėtinga. Intuityviai, bent retkarčiais jaučiame, ar esame jautę, kad pasaulis yra kažkas daugiau, tačiau susiduriame su dar vienu klausimu – kas tas kažkas? Pradedame svarstyti apie būtį ir nebūtį, o gal net pasitelkiame pagrindinį metafizikos klausimą: kodėl apskritai yra kažkas, o ne greičiau Niekas? Šis tyrinėjimas nėra kelias į atsakymą, o kelias į klausimą. Pažinti pasaulį – tai pažinti save. Šioje pažinimo kelionėje ypač svarbi vienatvė ir atsidavimas akimirkai. Taigi, šioje esė savo svarstymus pradėsiu nuo daiktų įvardinimo, vėliau įtrauksiu skirtingų filosofų požiūrius į tikrovę ir apibendrinsiu akcentuodama, mano nuomone, kas iš tiesų yra svarbu.

Pasaulis atsiskleidžia, kai esi atsidavęs akimirkai ir palikęs save kažkur už veiksmo, galbūt net šiek tiek pamiršęs save, savo kūną, problemas. Šį buvimo ir pasinėrimo fenomeną aptaria Heideggeris šaltinyje B, čia pastebime, kad sąmoningo susitelkimo akimirkos gali būti bevaisės pasaulio pažinimo procese, svarbesnis mūsų pačių buvimo pasinėrimas į darbą, t. y. veiksmą, kūrybą, pojūčius čia ir dabar. Juk, kai darome tai, kas patinka, kai kuriame, netenkame laiko nuovokos, pasineriame į procesą. Kai žvelgiame su meile, nematome ir negalvojame apie save, o šilumą, dėmesį skiriame kitam. Šiomis trumpomis akimirkomis atsiskleidžia pasaulis, o galbūt mes leidžiamės pasaulio patirčiai atsiskleisti. Prisiminkime žymiąją Einšteino citatą: „Kol manęs niekas neklausia, aš žinau, kas yra laikas. Bet, jeigu paklaustų, tikrai nežinočiau, ką atsakyti...“. Kaip ir su laiku, taip ir su pasauliu, jį patiriame, jaučiame, suvokiame skirtingai, abejojame ar neabejojame realumu. Dažnas fotografas pasakytų, kad žmogus nuotraukose atrodo geriau, kai nepozuoja, nes tuo metu esti akimirkoje, atsikrato įkyrios minties: „o kaip aš atrodau?“, ne veltui lietuvių fotografas Sutkus fotografiją apibūdina kaip žmogaus dvasios veidrodį. Būtent šiomis trumpomis akimirkomis ir pajaučiame kažką tikresnio, esančio virš kasdienybės. Pažinti, suvokti, patirti pasaulį padeda ir vienatvė.

Buvimui su savimi ir tuo pačiu buvimui su savo mintimis Steiner šaltinyje A pasitelkia meno kūrinio ir meno kūrinio stebėtojo pavyzdį: „Iš esmės paveikslas nieko nevaizduoja. Tačiau su tuo, kas ten yra, bemat esi vienas [...]“. Čia vienatvė, kaip pasaulio, savęs pažinimo būdas, priemonė stebėsenai, asmeniui svarbių klausimų kėlimui. Žmogus tyrinėjantis drobę tuo pačiu metu tyrinėja ir save, savo asmenines teigiamas ir neigiamas patirtis, savybes, artimą aplinką. Kartais sąmoningai kilę jausmai, mintys, gali būti (savi)analizės pradžia. Pasitelkiami retoriniai klausimai: „Kas ten yra? Drobė? Potėpiai? Spalvų dėmės?“ sąlygoja meno ryšį su nematomu pasauliu – jausmais, išgyvenimais, kurie saugomi, ar net slepiami nuo savęs, kitų. Šis nematomas pasaulis ir yra pasaulis už įsivaizduojamų rėmų, kuris pastebimas, kai esame daroje su savimi, vienatvėje, o rėmai nebeuždengia nuolatos kuriamo vidinio individo pasaulio, leidžia pamatyti ir sutvirtinti ryšį su savastimi. Menas, kaip ir kūryba, darbas, yra kupini ženklų, kuriuos šifruojame, suprantame savaip, interpretuojame.

Sartre šaltinyje C pastebi, kad egzistencialistas šifruos šiuos ženklus taip, kaip jam patinka, sukurs jiems savąją reikšmę. Sartre vienatvę mato kaip neišvengiamą, kiekvienas žmogus yra vienas, be pasiteisinimų, o tai lemia mūsų laisvę. Taigi, nors atsakyti į klausimą, kas pasaulis yra, sudėtinga, tačiau tyrinėdami save ir aplinką, pastebime, kad remiantis paveikslo pavyzdžiu, pasaulis (matomas ir nematomas, jaučiamas ir tik nujaučiamas) yra ir drobėje, ir už drobės rėmų, net jei rėmai ir įsivaizduojami, o paveikslas tėra abstrakcija.

Apibendrinama galiu teigti, kad žmogus priartės prie pasaulio pažinimo tik atsidavęs akimirkoms, kai kūnas nebėra svarbiausia pasaulio pažinimo materija žmogui (menas, darbas, kūryba, jausmai ir pan.). Šiose akimirkose svarbi ir vienatvė, ryšio užmezgimas su savimi, laikas skirtas savirefleksijai. Pasaulis yra visuma, tyrinėjama per patirčių įvairumą, tad išorinio pasaulio pažinimas ir vidinio pasaulio pažinimas yra neatskiriami vienas nuo kito. (605 ž.)

Įvertinimas – aukštesnysis lygis: 18 taškų

KOMENTARAS

Kriterijus	Taškai	Surinkta taškų	Komentaras
Problemos (ginamos tezės) formulavimas	0–2	2	Problema (ginama tezė) suformuluota klausimo forma, išsiskiria originalumu, nėra šabloniška.
Esė struktūra (įvadas, dėstymas)	0–4	3	Įvade glaustai apibrėžiamas į analizuojamą problemą įvedantis kontekstas (1–2 sakiniai), suformuluojama problema, aptariama esė struktūra, tačiau pasitaiko nežymių klaidų, bet jos neiškreipia pagrindinės minties.
Filosofinių koncepcijų išmanymas ir gebėjimas jas interpretuoti, atsižvelgiant į suformuluotą problemą	0–4	3	Pateikiamos bent dvi nagrinėjamos temos požiūriu svarbiausios filosofinės koncepcijos (ar filosofijos kryptys), gebama jomis pasiremti, sprendžiant suformuluotą problemą.
Argumentavimo aiškumas ir originalumas	0–3	3	Formuluojami argumentai pateikiami atskirose pastraipose. Argumentai aiškūs, logiškai pagrįsti. Dėstomos mintys yra originalios (analizuojama problema apžvelgiama iš įvairių filosofinių perspektyvų).
Išvadų formulavimas	0–2	2	Išvados išsamios ir logiškai išplaukia iš dėstymo pagrindinėje esė dalyje, jos suformuluotos glaustai ir aiškiai.
Šaltinių naudojimas	0–3	3	Rašant filosofinę esė, naudojamos visais pateiktais šaltiniais, taisyklingai cituojama, interpretuojama.
Kalba	0–2	2	Filosofinė esė parašyta sklandžia kalba, nėra gramatinių, kalbos kultūros klaidų.
Iš viso	20	18	

Nr. 3

„Žmogus – tai pasaulio valdovas“. Taip bent jau esame įpratę manyti. Visa aplink mus laikome tam tikrais objektais, egzistuojančiais tam, kad mes naudotume, grožėtumėmės, vertintume, pasiremtume. Pasaulį traktuojame kaip foną, sceną, kuri mums nėra svarbi, tai tik priemonė, vieta. Tačiau ar tai tikrai yra vienintelis ir teisingas požiūris? Štai XX a. vokiečių filosofas Martinas Heidegeris rašo: „Pasaulis nėra vien suskaičiuojamų arba nesuskaičiuojamų, pažįstamų ir nepažįstamų dalykų sandauga. Bet pasaulis nėra ir vien įsivaizduoti rėmai, įreminantys viso to, kas egzistuoja, sumą.“ Juk tikrai, gal vis dėlto pasaulis nėra daiktiškas ar kitaip apčiuopiamas, o taip pat egzistuojantis ir dinamiškas? Tad šioje esėje remdamasi egzistencialistų mintimis ir svarstysiu, kaip ir kokiame santykiyje su pasauliu turėtume egzistuoti.

Pasaulio egzistencija iš tiesų yra daug platesnė ir dinamiškesnė nei įsivaizduojame. Mes jį dažnai suvokiame kaip tam tikrą visumą, kuri viso labo apibendrina kažką, kas yra, egzistuoja, kaip tam tikrą aplinką. Jau minėtoje citatoje M. Heidegeris ir apibendrina mums įprastą pasaulio sampratą, tačiau teigia, jog ji nėra teisinga. Pasaulis nėra sandauga. Pasaulis ir ne rėmai. Pasaulis yra paveikslas, tai, kas rėmuose, ir tai, kas kiekvienam vienaip ar kitaip savita, ką kiekvienas vis kitaip išgyvena. Juk ir su paveikslais taip. Meno kūrinį pergyvename, sau pritaikome, į juos įsijaučiame. Štai ir Georgas Steineris savo knygoje „Heideggeris“ aprašo Van Gogo paveikslą, kuriame, atrodytų, pavaizduota viso labo pora valstietišku batų. „Tačiau su tuo, kas ten yra, bemat esi vienas, tarsi [...] pats pavargęs eitum su kauptukų iš laukų namo,“ – teigia G. Steineris. Paveikslas sukuria naują realybę, kurią galime išgyventi. O prieš mus juk viso labo drobė, aptepliota dažais. Taip ir su pasauliu. Galėtume jį išdalinti dalimis, vertinti jo medžiagas, tačiau iš tikrųjų jis yra egzistuojantis, gyvas, o ne daiktiškas.

Egzistuojami tokiam pasaulyje turėtume jaustis laisvai, bet ne taip, lyg viskas priklausytų mums ir lyg viską valdytume, bet taip, lyg aktyviai išgyventume savo būtį iš vien su juo. Lėkdami kartas nuo karto sustojame, grožimės gamta ir tai vadiname sąmoningos egzistencijos viršūne, juk mes „suvokiame“ mus supančio pasaulio grožį. Betgi galbūt tiesiog gyventi ir veikti jame nuolat kontempliuojant tąjį grožį ir yra pilniausioji egzistencija? Pats Martinas Heidegeris savo esėje „Kūrybinis gamtovaizdis: kodėl mes liekame provincijoje?“ kalba apie savo darbo pasaulį sakydamas: „Štai mano pasaulis, kuriame aš dirbu. Tačiau tokį jį mato svečias ir poilsiautojas. [...] Aš išgyvenu jį kitaip: valanda po valandos, dieną ir naktį jis vilnija metų laikų kaitoje.“ M. Heidegeris teigia, jog jis „išgyvena“ savo pasaulį. Tikrai, jog reikia ne jame gyventi, o jį gyventi, egzistuoti vienovėje su pasauliu, ne iš šono gėrėtis, o patirti, įsilieti, jame veikti. Apskritai, Heidegeris teigia, jog tik dirbdami mes atveriamė erdves, į kurias įžengia aplinkinio pasaulio tikrovė. Tad pasauliu turime ne naudotis arba pasyviai jį stebėti, o jame egzistuoti, jį išgyventi.

Taip pat egzistuoja ir požiūris, jog aktyviai pergyventi savo būtį turime ir dėl to, jog viskas, ką patiriame ir išgyvename, priklauso tiesiogiai nuo mūsų. Esame patys atsakingi už tai, ką ir kaip šiame pasaulyje išgyvensime, nuo mūsų ir tik mūsų priklauso, ar būsime pasyvūs pasaulio stebėtojai, ar jame realiai egzistuosime. Šiame pasirinkime esame visiškai laisvi, o, kaip teigia XX a. prancūzų filosofas egzistencialistas Žanas Polis Sartras savo veikalė „Egzistencializmas – tai humanizmas“, šiai laisvei esame pasmerkti. Anot jo, nuo akimirkos, kai esame „įmetami į pasaulį“, tampame atsakingi už viską, ką darome. Tad, nors pasaulio šeiminkais savęs laikyti ir neturėtume, savo būtyje šeiminkauti privalome.

Apibendrinama drįstu teigti, jog gyvendami nesąmoningai dažnai egzistuojame klaidingame santykiyje su pasauliu. Jį priimame kaip daiktą, pagrindą, priemonę egzistuoti, galvojame, jog jis statiškas, viso labo atlieka erdvės funkciją. Tačiau pasaulis yra gyvas, jis egzistuoja, mūsų

būtis su juo surišta, tad turėtume egzistuoti vienovėje su juo ir tai daryti ryžtingai, mat esame laisvi būti savo egzistencijos šeimininkais. (606 ž.)

Įvertinimas – pagrindinis lygis: 17 taškų

KOMENTARAS

Kriterijus	Taškai	Surinkta taškų	Komentaras
Problemos (ginamos tezės) formulavimas	0–2	2	Problema (ginama tezė) suformuluota klausimo forma, išsiskiria originalumu, nėra šabloniška.
Esė struktūra (įvadas, dėstymas)	0–4	3	Įvade glaustai apibrėžiamas į analizuojamą problemą įvedantis kontekstas (1–2 sakiniai), suformuluojama problema, aptariama esė struktūra, tačiau pasitaiko nežymių klaidų, bet jos neiškreipia pagrindinės minties.
Filosofinių koncepcijų išmanymas ir gebėjimas jas interpretuoti, atsižvelgiant į suformuluotą problemą	0–4	3	Pateikiamos bent dvi nagrinėjamos temos požiūriu svarbiausios filosofinės koncepcijos (ar filosofijos kryptys), gebama jomis pasiremti, sprendžiant suformuluotą problemą.
Argumentavimo aiškumas ir originalumas	0–3	2	Formuluojami argumentai pateikiami atskirose pastraipose. Argumentuose pasitaiko nežymių klaidų. Dėstomos mintys yra originalios (analizuojama problema apžvelgiama iš įvairių filosofinių perspektyvų). Pasitaiko tuščiažodžiavimo, bet tai neiškreipia minties.
Išvadų formulavimas	0–2	2	Išvados logiškai išplaukia iš dėstymo pagrindinėje esė dalyje, jos suformuluotos glaustai ir aiškiai.
Šaltinių naudojimas	0–3	3	Rašant filosofinę esė, naudojamos visais pateiktais šaltiniais, taisyklingai cituojama, interpretuojama.
Kalba	0–2	2	Filosofinė esė parašyta sklandžia kalba, nėra gramatinių, kalbos kultūros klaidų.
Iš viso	20	17	

Nr. 4

Jau nuo neatmenamų laikų žmoniją kamuoja klausimai apie būtį, jos prasmę ir tikrumą. Ne vienas autorius bei filosofas šiuos klausimus gvildeno savo grožiniuose kūrinuose ar filosofiniuose tekstuose. Literatūroje būties problemą galime išvystyti mums gerai žinomoje V. Šekspyro dramoje „Hamletas“ („Būti ar nebūti - štai mįslė.“) bei P. Coelho romane „Zahiras“ („Esama dviejų skirtingų pasaulių: realus ir mūsų įsivaizduojamas.“). Filosofiją šis klausimas lydi nuo pat ikisokratikų, ieškojusių pirminio visatos prado, iki giliausiai tai nagrinėjančios egzistencializmo krypties, kurioje ontologijos problemas aptarinėjo mūsų gerbiami filosofai: M. Heideggeris, A. Kamiu, Ž. P. Sartras bei kiti. Heideggeris rašė, jog būtis nėra vien tvirtai tikrovėje įstrigusią dalykų sankaupa, tačiau nėra ir vien mūsų vaizduotės vaisius. Ši mintis skaitytoją priveda prie esminio klausimo – kas tuomet yra būtis? Taigi, šią esę pradėsiu pamąstymais, ko reikalauja būtis, norint ją suvokti, aiškinsiuosi, kaip ją patirti, ir nagrinėsiu, nuo ko priklauso mūsų būties suvokimas.

Žmogus lengviau suvokia būtį radęs būdą su ja susitapatinti. Mes nuolatos keliame klausimus, bandydami suprasti ir apibrėžti būtį. Iš psichologijos žinome, jog žmogaus protas geriau supranta tai, ką jis atpažįsta, arba kam gali atrasti tapatumą, tad mūsų suvokimas priklauso ir nuo atpažinimo. Anot Platono, pasaulis yra skiriamas į dvi dalis: regimųjų daiktų pasaulį ir tik protu pasiekiamą pasaulį. Pirmajam priskiriame tai, kas suvokiama tiesiogiai (daiktai, gyvūnai, objektai), o antrajam - kas suvokiama netiesiogiai (šešėliai, atspindžiai). Taigi, priešais save matydami batų porą neabejojame jos tikrumu, nes ši priklauso regimajam pasauliui, tačiau matydami nutapytą ar veidrodyje atsispindintą batų poros atvaizdą, galime jį įvairiai interpretuoti, kadangi jis patenka į protu suvokiamą pasaulį. Mums nesunku tai padaryti su matomais daiktais, tačiau jausmai, siela, dvasiškumas bei būtis nėra regimi. Tam, kad žmonės galėtų geriau suvokti būtį, jie kuria meną, rašo, filosofuoja ir diskutuoja, o to paskirtis yra atrasti kokį nors žinojimą, kuris nuramintų ieškančią sielą ir pasimetimą, suteiktų kokį nors atsakymą. Tapatumo paskatintą būties pažinimo pradžią matome Heideggerio ištraukoje apie Van Gogo paveikslą: „Iš esmės paveikslas nieko nevaizduoja. Tačiau su tuo, kas ten yra, bemat esi vienas, <...>.“ Kadangi žmogus susitapatina su matomu objektu bei jį atpažįsta, jis jį suvokia. Lygiai to pačio iš mūsų reikalauja ir būties suvokimas – pirmiausia tapatumo atradimo, o vėliau ir galimų atsakymų bei apibrėžties paieškų.

Būtis grynčiausiai patiriama ne stebėjimu, o darbu. Dažnas iš mūsų yra įpratęs buvimą dabartyje suprasti kaip sąmoningą priminą sau apie tai, ką ir kodėl jis daro, kartais net kaip savotišką gailėstį, kylantį dėl to, jog nuolat dirbdamas žmogus nebeturi laiko mąstyti apie ir patirti būties. Tačiau Heideggeris teigia priešingai ir rašo, jog visą gamtos, žmogaus bei gyvenimo ir būties grožį mes patirsime dirbdami: „Ir vėlgi – visa tai esti ne ypatingomis išskirtinėmis sąmoningo susitelkimo akimirkomis, ne tada, kai įsijautę gėrimės visomis tomis grožybėmis, o tik tada, kai mūsų pačių buvimas pasineria į darbą ir nugrimzta jame.“ Galime suprasti, jog žmogus priima grožį ne tada, kai yra nuo jo atitolęs, jį išaukštinęs, jį stebi, o kai žmogus tampa tos būties dalimi, ką Heideggeris teigia mus galint pasiekti tik darbo dėka. Šia mintimi grįžtame prie anksčiau aptarto teiginio, jog žmogui reikia atrasti tapatumą, jog galėtų sąmoningai kartu su būtimi gyventi, ją suprasti bei patirti („Štai mano pasaulis, kuriame aš dirbu. Tačiau tokį jį mato svečias ar poilsiautojas.“). Tad būties patyrimui reikalingas pilnas pasinėrimas į mūsų atliekamą darbą.

Kiekvienas yra pasmerktas rinktis, todėl būties suvokimas ir patyrimas galiausiai priklauso tik nuo pačio žmogaus. Bandydama suprasti įvairias nesėkmes, laimėjimus, tam tikrų įvykių priežastis ar jų reikšmę visuomenė, neradusi atsakymų, visa tai grindė likimu, dievais, mitais bei legendomis. Mūsų būties suvokimas keitėsi priklausomai nuo to, kas tuo metu buvo laikomas atsakingas už gerį bei blogį. Dėl to pirmieji mūsų istorikai rėmėsi dievais bei mitais, o kai kurie filosofai - būtį aiškino skirtingomis religijos atšakomis. Tačiau žvelgdami į ateistinį

egzistencializmą, kurio vienas iš atstovų yra Ž. P. Sartras, sutinkame visai kitokią idėją. Anot jo, žmogus yra atsakingas už tai, kaip interpretuoja pasaulį, idėjas, jis pats renkasi, kaip patirs ir analizuos būti („<...>“, jo nuomone, žmogus pats šifruoja ženklus taip, kaip jam patinka.“). Taigi, kiekvienas gali skirtingai išnaudoti bei kurti autentišką santykį su būtimi.

Apibendrinama galiu teigti, jog pateikti ir išanalizuoti šaltiniai padėjo geriau atsakyti į mano iškeltus klausimus, susijusius su būties suvokimu, jos patyrimu bei autentiško būties įsisąmoninimo būdu. Norėdamas partirti būti žmogus turi ją suprasti, tam lengviausia yra pasitelkti susitapatinimą keliant klausimus, siekiančius atskleisti būties prasmę. Su ja susipažinęs, jis gali mėginti būti patirti ir tą patirtį įprasminti per darbą. Tokiu būdu būties nežinomybė tampa mums nesvetima, žemiška, o jos grožis tampa artimesnis. Tačiau vis vien tai, kaip būti suvoksime ir patirsime, priklausys tik nuo mūsų pačių - atsakomybė ir pažinimas yra neatsiejami vienas nuo kito.

Įvertinimas – pagrindinis lygis: 14 taškų

KOMENTARAS

Kriterijus	Taškai	Surinkta taškų	Komentaras
Problemos (ginamos tezės) formulavimas	0-2	1	Problema (ginama tezė) suformuluota teiginio arba klausimo forma, tačiau formuluoatė neišsiskiria savo originalumu, yra šabloniška.
Esė struktūra (įvadas, dėstymas)	0-4	3	Įvade glaustai apibrėžiamas į analizuojamą problemą įvedantis kontekstas (1–2 sakiniai), suformuluojama problema, aptariama esė struktūra, tačiau pasitaiko nežymių klaidų, bet jos neiškreipia pagrindinės minties.
Filosofinių koncepcijų išmanymas ir gebėjimas jas interpretuoti, atsižvelgiant į suformuluotą problemą	0-4	3	Pateikiamos bent dvi nagrinėjamos temos požiūriu svarbiausios filosofinės koncepcijos (ar filosofijos kryptys), gebama jomis pasiremti, sprendžiant suformuluotą problemą.
Argumentavimo aiškumas ir originalumas	0-3	2	Formuluojami argumentai pateikiami atskirose pastraipose. Argumentuose pasitaiko nežymių klaidų. Dėstomos mintys yra originalios (analizuojama problema apžvelgiama iš įvairių filosofinių perspektyvų). Pasitaiko tuščiažodžiavimo, bet tai neiškreipia minties.
Išvadų formulavimas	0-2	1	Išvadų turinys tik iš dalies atitinka esė pagrindinės dalies turinį, o jų formuluoatės nepakankamai tikslios.

Šaltinių naudojimas	0-3	3	Rašant filosofinę esė, naudojamosi visais pateiktais šaltiniais, taisyklingai cituojama, interpretuojama.
Kalba	0-2	1	Filosofinė esė parašyta sklandžia kalba, tačiau pasitaiko gramatinių, kalbos kultūros klaidų.
Iš viso	20	14	

Nr. 5

Pasaulis nėra vien suskaidomų arba nesuskaidomų dalykų sanakaupa, taip pat jis nėra tik įsivaizduoti rėmai, įrėminantys viso to, kas egzistuoja, visumą. Toks požiūris skatina apmąstyti, kaip mes suvokiame tikrovę ir kaip ji atsiveria mūsų akims įvairiose situacijose. Atskirų dalykų sumavimas arba skaidymas neleidžia iki galo suprasti pasaulio esmės.

Remiantis G.Steinerio išvalgomis, Van Gogo paveikslas „Pora valstietiškų batų“ gali atrodyti tik paprastas kasdienių daiktų vaizdavimas, tačiau giluminė paveikslo prasmė kyla ne iš to, ką matome, bet iš mūsų išgyvenimų, patyrimų siejamų su vaizduojamu objektu. G.Steineris interpretuodamas Van Gogo paveikslą teigia, kad regimas batų vaizdas nėra tik statiškas objektas. Tai daugiau nei tik spalvų dėmės ir potėpiai ant drobės. Valstietiškų batų vaizdinys atspindi gyvenimo realybę – nuovargį, sunkų darbą. Kaip teigia Steineris, su tuo, kas paveiksle vaizduojama, esi vienas, tarsi „vėlų rudens vakarą grįžtum iš laukų“. Šis santykis tarp žmogaus ir daikto atveria platesnę pasaulio patirtį – ne vien paviršinį suvokimą, bet emocinį ryšį, kuris grindžiamas patirtimi ir darbu. Batai tampa simboliu, jungiančiu žmogų su aplinka ne tik kaip materialus objektas, bet kaip nuoroda į kasdieninio gyvenimo pilnatvę.

M.Heideggerio mąstymas apie kūrybinį gamtovaizdį taip pat atspindi šią idėją. Heideggeris savo esė „Kūrybinis gamtovaizdis: kodėl mes liekame provincijoje“ aprašo kalnų peizažą, kuris egzistuoja savaime, o žmogus, būdamas šioje aplinkoje, per darbą ir kasdienybę, įsilieja į gamtos vyksmą. Žmogui gamtovaizdis nėra statiškas arba tik tam tikrais momentais išgyvenamas – tai nuolatinė būties dalis, kuri egzistuoja darbinės veiklos fone. Tik darbo procese atsiveria erdvės, kurios įgyja tikslumą. Toks pasaulio suvokimas susijęs su M.Heideggerio idėja, kad pasaulis atsiskleidžia ne tik per apmąstymus, bet ir per tiesioginę patirtį. Tai nėra „įrėmintas“ objektų rinkinys, bet dinamiškas, besikeičiantis santykis tarp aplinkos ir žmogaus.

Egzistencializmo atstovas Žanas Polis Sartras veikale „Egzistencializmas – tai humanizmas“ pateikia dar vieną požiūrį pasaulio suvokimo problematikoje. Autorius teigia, jog žmogus yra „pasmerktas būti laisvas“. Žmogus pats kuria savo gyvenimą ir yra atsakingas už savo veiksmus. Sartro mintis, kad nėra jokių iš anksto nulemtų ženklų ar taisyklių, kurios rodytų žmogui kelią, leidžia suprasti, jog pasaulis nėra vien surinktų detalių rinkinys. Žmogus pats turi sukurti savo gyvenimo rėmus, kuriuose egzistuoja jo patirtys ir pasirinkimai.

Apibendrinant, galime teigti, kad tiek G.Steinerio, tiek M.Heideggerio, tiek ir Ž.P.Sartro mintys atskleidžia, kad pasaulis nėra paprastai apibrėžiamas - nei kaip daiktų rinkinys, nei kaip vien tik simboliškai įrėmintas vaizdas. Pasaulis yra daugialypis ir jame ištraukiame ne tik intelekto, bet ir kasdieninės veiklos, darbo, jausmų ir patirčių pagalba. Tai, ką regime ir tai, ką patiriame kuria visumą, kurią sudaro mūsų išgyvenimai, aplinkos kontekstai ir pasirinkimai.

Įvertinimas – pagrindinis lygis: 13 taškų

KOMENTARAS

Kriterijus	Taškai	Surinkta taškų	Komentaras
Problemos (ginamos tezės) formulavimas	0-2	1	Problema (ginama tezė) suformuluota teiginio arba klausimo forma, tačiau formuluoatė neišsiskiria savo originalumu, yra šabloniška.
Esė struktūra (įvadas, dėstymas)	0-4	1	Įvade neapibrėžiamas kontekstas, netiksliai suformuluojama problema. Esė struktūra pateikiama neaiškiai (arba problemos formuluoatė visiškai nepapildoma kontekstu ar aiškiu esė struktūros pateikimu).
Filosofinių koncepcijų išmanymas ir gebėjimas jas interpretuoti, atsižvelgiant į suformuluotą problemą	0-4	3	Pateikiamos bent dvi nagrinėjamos temos požiūriu svarbiausios filosofinės koncepcijos (ar filosofijos kryptys), gebama jomis pasiremti, sprendžiant suformuluotą problemą.
Argumentavimo aiškumas ir originalumas	0-3	2	Formuluojami argumentai pateikiami atskirose pastraipose. Argumentuose pasitaiko nežymių klaidų. Dėstomos mintys yra originalios (analizuojama problema apžvelgiama iš įvairių filosofinių perspektyvų). Pasitaiko tuščiažodžiavimo, bet tai neiškreipia minties.
Išvadų formulavimas	0-2	1	Išvadų turinys tik iš dalies atitinka esė pagrindinės dalies turinį, o jų formuluoatės nepakankamai tikslios.
Šaltinių naudojimas	0-3	3	Rašant filosofinę esė, naudojamosi visais pateiktais šaltiniais, taisyklingai cituojama, interpretuojama.
Kalba	0-2	2	Filosofinė esė parašyta sklandžia kalba, nėra gramatinių, kalbos kultūros klaidų.
Iš viso	20	13	

Nr. 6

Šioje esėje gilinsiuosi, kaip skirtingų laikų filosofai analizuoja tikrovę, kokius jie fundamentalius klausimus kelia apie būties prigimtį, egzistencijos supratimo problemą, kurios pradininku laikomas Martinas Heideggeris (Martin Heidegger) bei aptarsiu prancūzų rašytojo Žano Polio Sartro (Jean-Paul Sartre) analizuojamas atsakomybės bei žmogaus laisvės temas.

Jau nuo Antikos laikų žmonės filosofuodavo apie požiūrį į gyvenimą, žmogaus būtį bei egzistenciją, analizuodami realybę, tikrovę bei žmogaus suvokimą. Filosofijos pradininkai, kaip *Talis Miletietis*, *Permanidas*, *Platonas* ir *Aristotelis*, siekė suprasti bei pažinti tai, kas egzistuoja – tikrovę. Mąstytojas *Platonas* išryškėjo savo nuomone, padalinęs realybę į dvi dalis: idėjų pasaulį, kuriame yra viskas tobula, nekintama bei nematerialu ir į žemiškąjį pasaulį, kuriame yra daug trūkumų, vyrauja laikinumas. Antikos laikų mąstytojai uždavė fundamentalius klausimus apie būties natūrą, pasaulio struktūrą ir žmogaus vietą jame. Jie sukūrė pamatus visai Vakarų filosofinei tradicijai ir formavo skirtingus požiūrius į tikrovę, kuri ėmė kisti tik XIX amžiaus antroje pusėje. Kas galėtų padėti individui suprasti egzistencijos reikšmę, būties natūrą bei esamos tikrovės prasmę?

Visų pirma, solidarizavimasis su meno kūriniumi gali padėti individui suprasti egzistencijos reikšmę, būties natūrą bei esamą tikrovę. Nuo XIX amžiaus antrosios pusės filosofijos tradicijos ėmė kisti ir pradėjo plisti kita ideologija - pasaulyje viskas yra glaudžiai susiję tarp pus savyje. Vienas žymiausių tokio požiūrio šalininkų yra *Martin Heideggeris* (*Martin Heidegger*). Šis mąstytojas kritikavo tradicinę būties sampratą, teigdamas, kad filosofija per daug dėmesio skyrė tam, kas yra „esanti“, tačiau pamiršo klausimą apie pačią „būtį“. *M. Heideggeris* pabrėžė, kad egzistencijos prasmė slypi ne abstrakčiuose dalykuose, o žmogaus santykiuose su pasauliu. Anot mąstytojo, būties prigimtis „nėra vien suskaičiuojamų arba nesuskaičiuojamų, pažįstamų ir nepažįstamų dalykų sancaupa.“, tačiau taip pat tai nėra ir įvardijami „išsivaizdavimo rėmai“ – fantazijos padariniai. Tokį filosofo išreiškiamą požiūrį galime labai gerai atpažinti iš vienos *M. Heideggerio* pateiktos ištraukos, kai šis stebėjo pasaulinio tapytojo *Van Gogho* paveikslą „*Pora batų*“ (1886m.) kūrinį. *M. Heideggeris* pateiktoje ištraukoje išreiškia savo kylančias mintis, pradėdamas nuo pasakymo, kad tai yra tik „Pora grubių valstietiškų batų, nieko daugiau.“. Iš to galime spręsti, kad mąstytojas pirmiausia išsako savo pradines mintis, kurios tikriausiai kiltų kiekvienam žiūrinčiam šį kūrinį. Tačiau filosofas jau kitame ištraukos sakinyje atskleidžia savo susitapatinimą su kūriniumi. *M. Heideggeris* samprotuoja: „Tačiau su tuo, kas ten yra, bemat esi vienas, tarsi vėlų rudens vakarą, gęstant paskutiniams bulvienojaus laužams, pats pavargęs eitum su kaupu iš laukų namo. Kas ten yra? Drobė? Potėpiai? Spalvų dėmės?“. Šie žodžiai atskleidžia mąstytojo sugebėjimą solidarizuotis su meno kūriniumi, kurį mato priešais save. Jis pastebi grubių potėpių, atspalvių bei vaizduojamo objekto reikšmę, prasmę ir mintį. Taigi, solidarizavimasis su meno kūriniumi žmogui gali padėti suprasti, atpažinti esamą tikrovę bei egzistencijos reikšmę.

Visų antra, gamtos ir darbo santykio prasmės suvokimas gali padėti žmogui suprasti egzistencijos reikšmę bei esamą realybę. Žmogus tai ne tik ant dviejų kojų vaikščiojantis, sudėtingą struktūrą turintis žinduolis, bet ir racionali būtybė, kuri geba mąstyti, kurti, samprotauti, remdamasi logika bei patirtimi. Jau nuo senų laikų žmonės vertino darbštumą bei kruopštumą – tai, kas padeda žmogui išvengti praeinamumo iš vidaus. Savo individualia veikla žmogus įsiamžina laike. Tačiau vien tik darbas žmogui negali padėti suvokti egzistencijos reikšmę. Individas turi išmokti taip pat įsilieti į darbą, atkreipti dėmesį į gamtą, kuri jį supa. Šis suvokimas giliai analizuojamas ir kitoje *M. Heideggerio* pateiktoje ištraukoje „Kūrybinis gamtovaizdis: kodėl mes liekame provincijoje?“. Mąstytojas pabrėžia, kad gamtovaizdis, kurį mato svečias ar poilsiautojas, skiriasi nuo to, kaip jį patiria žmogus, kuris nuolat gyvena ir dirba tame pačiame pasaulyje. Anot autoriaus, poilsiautojas grožisi gamta iš šalies. Tačiau vietinio gyventojos santykis su aplinka yra gilus ir įsitraukęs. Jis išgyvena gamtą per kasdienius darbus,

metų laikų kaitą ir natūraliai būdamas toje aplinkoje. *M. Heideggeris* teigia, kad gamta „gyvena“ kartu su žmogumi, ir ši patirtis yra kasdienė, o ne ypatinga ar išskirtinė. Taigi, gamtos ir darbo santykio prasmės suvokimas gali padėti žmogui suprasti egzistencijos reikšmę bei esamą realybę.

Visų trečia, žmogaus asmeninė interpretacija į realybės, egzistencijos, žmogaus būties natūros sąvokas gali padėti suprasti jų prasmę bei reikšmę. Jau anksčiau minėtas mąstytojas *M. Heideggeris* ištraukė iš *Žano Polio Sartrio (Jean-Paul Sartre)* veikalo „Egzistencializmas – tai humanizmas“ svarstė apie žmogaus laisvę, atsakomybes bei kylančius pavojus. Filosofas tikėjo, kad žmogus visada turi pasirinkimo galimybę, tačiau su tuo ateina ir nuolatinė atsakomybė už žmogaus daromus veiksmus. Autorius pamini, kad „žmogus yra pasmerktas būti laisvas.“, tačiau taip pat pabrėžia, jog tai ne žmogaus kaltė „nes ne pats save sukūrė, bet, nepaisant to, laisvas, nes nuo tos akimirkos, kai yra įmestas į pasaulį, jis atsakingas už viską, ką daro.“. *Žano Polio Sartrio* paskutinius ištraukos žodžius „žmogus pats šifruoja ženklus taip, kaip jam patinka.“ galima prilyginti ir filosofo *M. Heideggerio* išrašytai citatai reikšmei, kad žmogus gali pasirinkti savaip suprasti pasaulį, kuriame nėra vien suskaičiuojamų arba nesuskaičiuojamų, pažįstamų ir nepažįstamų dalykų sanauja, bet tuo pačiu tai neturėtų būti fantazijos padariniai, kuriuose pasaulis nėra vien įsivaizduoti rėmai, įrėminantys viso to, kas egzistuoja. Taigi, žmogaus asmeninė interpretacija taip pat gali padėti jam suprasti egzistencijos, žmogaus būties natūros bei tikrovės sąvokas bei jų reikšmę.

Apibendrinama, galiu teigti, kad egzistencijos, tikrovės bei būties prigimties temos yra nagrinėjamos bei analizuojamos nuo senų laikų. Filosofijos pradininkai, suformavę Vakarų filosofines tradicijas, išlaikė tokią ideologiją iki XIX amžiaus antrosios pusės. Šičia filosofai gilinosi į įvairius būdus, kaip būtų galima žmonėms suprasti egzistencijos ir tikrovės sąvokas. Jie rėmėsi kasdieniniais darbais, meno kūriniais, asmenine interpretacija bei sugebėjimu solidarizuotis, tačiau, galų gale, žmogus yra racionali būtybė, kuri bando išvengti praeinamumo, yra pasmerkta būti laisva bei yra visada atsakinga už viską, ką pati daro.

Įvertinimas – patenkinamas lygis: 10 taškų

KOMENTARAS

Kriterijus	Taškai	Surinkta taškų	Komentaras
Problemos (ginamos tezės) formulavimas	0-2	1	Problema (ginama tezė) suformuluota teiginio arba klausimo forma, tačiau formulotė neišsiskiria savo originalumu, yra šabloniška.
Esė struktūra (įvadas, dėstymas)	0-4	1	Įvade neapibrėžiamas kontekstas, netiksliai suformuluojama problema. Esė struktūra pateikiama neaiškiai (arba problemos formulotė visiškai nepapildoma kontekstu ar aiškiai esė struktūros pateikimu).
Filosofinių koncepcijų išmanymas ir gebėjimas jas interpretuoti, atsižvelgiant į suformuluotą problemą	0-4	3	Pateikiamos bent dvi nagrinėjamos temos požiūriu svarbiausios filosofinės koncepcijos (ar filosofijos kryptys), gebama jomis pasiremti, sprendžiant suformuluotą problemą.

Argumentavimo aiškumas ir originalumas	0-3	1	Formuluojami argumentai pateikiami atskirose pastraipose. Formuluojant argumentus, trūksta aiškumo. Dėstant mintis, nesistengiama apžvelgti analizuojamos problemos iš įvairių filosofinių perspektyvų. Daug tuščiažodžiavimo.
Išvadų formulavimas	0-2	0	Išvadose daug tuščiažodžiavimo, jos painios, neaiškios.
Šaltinių naudojimas	0-3	3	Rašant filosofinę esė, naudojamosi visais pateiktais šaltiniais, taisyklingai cituojama, interpretuojama.
Kalba	0-2	1	Filosofinėje esė pasitaiko gramatinių, kalbos kultūros klaidų, tačiau tekstas suprantamas, rišlus.
Iš viso	20	10	

Nr. 7

Žmogus – būtybė, kuri turi sielą ir kūną, bei gyvena gyvenimą mūsų Žemėje. Šiomis dienomis vyrauja vienas svarbiausių klausimų, kaip žmogus suvokia savo vidinį pasaulį ir kaip jis su juo sugyvena. Be abejo garsiausi filosofai jau seniai tyrinėja žmogų ir jo būtį. O štai G. Steineris aprašė žmogaus gebėjimą prisitaikyti prie vienatvės, stebėjo kaip žmogus tvarkosi su šia būseną. Na, o štai Ž. P. Sartro rašė apie tai, kad žmogus privalo būti laisvas ir priimti sprendimus pats.

Visų pirma žmogus geba puikiai prisitaikyti prie vienatvės. Tai įrodo, tai, jog šaltinyje A, G. Steinerio minima citata: „Tačiau su tuo, kas ten yra, bemat esi vienas, tarsi vėlų rudens vakarą, gęstant paskutiniams bulvienojaus laužams, pats pavargęs eitum su kauptuku iš laukų namo“. Taip pat citata atskleidžia, kad tik atsidūręs vienas žmogus pradeda mąstyti apie tai, jog jis yra būtent toks ir ne kitoks. Minėdama žodį „toks ir ne kitoks“, turiu galvoje, kad būdami vieni mes matome save tokį, kokio niekas kitas pamatyti negali, ką mums parodo ir B šaltinis taip pat. Vienatvės mintis iš tiesų labai gyli, nes priverčia susimąstyti apie paveiklo žinę mums.

Visų antra žmogus yra laisvas ir privalo toks likti. Tokį C šaltinyje mini Ž. P. Sartro, citatoje: „<...> žmogus yra pasmerkta būti laisvas. Pasmerkta, nes ne pats save sukūrė, bet, nepaisant to, laisvas, nes nuo tos akimirkos, kai yra įmestas į pasaulį, jis atsakingas už viską, ką daro“. Čia aiškiai matome, tai, jog mintis yra tame, kad mes kiekvienas esame skirtingi ir sprendimus turime priimti patys, gyventi turime taip, kaip norime. Laisvė taip pat yra labai svarbus aspektas, nes varžomas žmogus yra ne žmogus, o tiesiog vaikščiojantis kūnas, kuris nebežino ką jam daryti toliau.

Taigi apibendrinama galiu teigti, jog žmogus yra laisva asmenybė, su savo poreikiais ir norais, kad žmogui padeda save labiau pažinti vienatvė, bei savęs analizavimas, noras stengtis ieškoti savęs ir analizuoti save vis labiau. Taip pat svarbu paminėti, kad savęs ieškojimas yra teigiamas bruožas, kuris gali padėti žmogui rasti kelią link tobulėjimo. (326ž.)

Įvertinimas – patenkinamas lygis: 10 taškų

KOMENTARAS

Kriterijus	Taškai	Surinkta taškų	Komentaras
Problemos (ginamos tezės) formulavimas	0-2	1	Problema (ginama tezė) suformuluota teiginio arba klausimo forma, tačiau formuluoatė neišsiskiria savo originalumu, yra šabloniška.
Esė struktūra (įvadas, dėstymas)	0-4	1	Įvade neapibrėžiamas kontekstas, netiksliai suformuluojama problema. Esė struktūra pateikiama neaiškiai (arba problemos formuluoatė visiškai nepapildoma kontekstu ar aiškiu esė struktūros pateikimu).
Filosofinių koncepcijų išmanymas ir gebėjimas jas interpretuoti, atsižvelgiant į suformuluotą problemą	0-4	3	Pateikiamos bent dvi nagrinėjamos temos požiūriu svarbiausios filosofinės koncepcijos (ar filosofijos kryptys), gebama jomis pasiremti, sprendžiant suformuluotą problemą.
Argumentavimo aiškumas ir originalumas	0-3	1	Formuluojami argumentai pateikiami atskirose pastraipose. Formuluojant argumentus, trūksta aiškumo. Dėstant mintis, nesistengiama apžvelgti analizuojamos problemos iš įvairių filosofinių perspektyvų. Daug tuščiažodžiavimo.
Išvadų formulavimas	0-2	1	Išvadų turinys tik iš dalies atitinka esė pagrindinės dalies turinį, o jų formuluoatės nepakankamai tikslios.
Šaltinių naudojimas	0-3	2	Rašant filosofinę esė, naudojamosi dviem pateiktais šaltiniais, cituojant, interpretuojant pasitaiko klaidų (1–2 klaidos).
Kalba	0-2	1	Filosofinėje esė pasitaiko gramatinių, kalbos kultūros klaidų, tačiau tekstas suprantamas, rišlus.
Iš viso	20	10	

Nr. 8

Nagrinėjama tema ragina apmastyti ne tik pasaulio ontologinę prigimtį, bet ir žmogaus vietą jame. Remiantis George Steinerio, Martino Heideggerio ir Žano Polio Sartro tekstais, plėtosime idėją, kad pasaulis nėra tik objektų visuma arba abstrakčios struktūros kūrinys, bet dinamiškas egzistencinis patyrimas.

George Steineris, Martino Heideggeris, savosiose pasaulio sampratų konstruktuose pabrėžia, kad pasaulis negali būti apibrėžtas tik kaip objektų sandauga. Heideggeris skiria pasaulį nuo aplinkos. Steinerio teigimu: „pasaulis atsiveria ne per matematinius ar empirinius faktus, bet per būties klausimą“. Reiškia, pasaulis nėra redukuojamas į dalykus, kuriuos galima suskaičiuoti arba klasifikuoti – jame egzistuoja būties patirtis, kuri yra gilesnė ir subtilesnė nei empirinis suvokimas. Pasaulis tampa subjektyviu išgyvenimu.

Žano Polio Sartro egzistencializmas suteikia dar vieną perspektyvą šiai diskusijai. Sartro veikalė „Egzistencializmas“ teigiama, kas pasaulis neegzistuoja be žmogaus sąmonės. Sartro „egzistencija prieš egzistenciją“ principas pabrėžia, kad pasaulis įgyja prasmę tik per žmogaus veiksmus ir pasirinkimus. Tai reiškia, kad pasaulis nėra įremitas į kažkokius iš anksto egzistuojančius rėmus. Sartro nuomone: „pasaulis yra tai, ką mes pasirenkame juo padaryti“, todėl jis nėra nei gryna objektų visuma, nei vien abstraktus minties konstruktas. Žmogus kuria save ir pasaulį asmenine veikla.

Martinas Heideggeris esė „Kūrybinis gamtovaizdis“ dar labiau išplečia šią mintį, teikdamas, kad pasaulis nėra įremitas vien objektyviomis sąvokomis ar kitokiais „rėmais“. Kūrybos aktas, pasak Heideggerio, atskleidžia pasaulio daugialypiškumą. Autorius teigia, kad: „pasaulis atsiveria kūrybos procese“ ir šis atsivėrimas yra esminė žmogaus būties dalis. Todėl pasaulis negali būti apibrėžtas vien racionaliais, empiriniais terminais – tai vieta, kurioje susikerta patirtis, suvokimas ir kūryba.

Apibendrinant galime teigti, jog pasaulis, pasak Steinerio ar Heideggerio, nėra vien suskaičiuojamų ar nesuskaičiuojamų, pažįstamų ar nepažįstamų dalykų visuma. Pasaulis taip pat nėra vien įsivaizduojami sąmonės „rėmai“ ar struktūros, kurias kuria mūsų protas, kaip atskleidžiama Sartro kūrinuose. Pasaulis yra dinamiškas egzistencinis patyrimas, kuris sukuriama per mūsų santykį su būtimi ir per mūsų veiksmus. Šiame procese žmogus tampa kūrėju, įgalinančiu pasaulį atsiverti tiek per kasdienybę, tiek per kūrybą.

Įvertinimas – patenkinamas lygis: 10 taškų

KOMENTARAS

Kriterijus	Taškai	Surinkta taškų	Komentaras
Problemos (ginamos tezės) formulavimas	0-2	1	Problema (ginama tezė) suformuluota teiginio arba klausimo forma, tačiau formuluotė neišsiskiria savo originalumu, yra šabloniška.
Esė struktūra (įvadas, dėstymas)	0-4	1	Įvade neapibrėžiamas kontekstas, netiksliai suformuluojama problema. Esė struktūra pateikiama neaiškiai (arba problemos formuluotė visiškai nepapildoma kontekstu ar aiškiu esė struktūros pateikimu).
Filosofinių koncepcijų išmanymas ir gebėjimas jas interpretuoti, atsižvelgiant į suformuluotą problemą	0-4	3	Pateikiamos bent dvi nagrinėjamos temos požiūriu svarbiausios filosofinės koncepcijos (ar filosofijos kryptys), gebama jomis pasiremti, sprendžiant suformuluotą problemą.

Argumentavimo aiškumas ir originalumas	0-3	1	Formuluojami argumentai pateikiami atskirose pastraipose. Formuluojant argumentus, trūksta aiškumo. Dėstant mintis, nesistengiama apžvelgti analizuojamos problemos iš įvairių filosofinių perspektyvų. Daug tuščiažodžiavimo.
Išvadų formulavimas	0-2	1	Išvadų turinys tik iš dalies atitinka esė pagrindinės dalies turinį, o jų formuluotės nepakankamai tikslios.
Šaltinių naudojimas	0-3	2	Rašant filosofinę esė, naudojamosi dviem pateiktais šaltiniais, cituojant, interpretuojant pasitaiko klaidų (1–2 klaidos).
Kalba	0-2	1	Filosofinė esė parašyta sklandžia kalba, tačiau pasitaiko gramatinių, kalbos kultūros klaidų.
Iš viso	20	10	

Nr. 9

Kiekvienas žmogus savo gyvenime patiria akimirką, kuomet pasaulis pasireiškia kaip svetimas, nepažįstamas, ne tas, kuriame gyvenai pastaruosius savo gyvenimo metus. Paprastai tai ištinca retomis sukrėtimo akimirkomis, nebūtinai jos būna skausmingos, kartais gali pasirodyti kaip laimingos, malonios ir širdį glostančios.

M. Heideggeris taikliai pastebi, kad mes stovime priešais pasaulį ir stebime jį kartais kaip suskaičiuojamą ir pažįstamą, kartais kaip nesuskaičiuojamą ir nepažįstamą dalykų erdvę. Suaugusiam žmogui pasaulis nebeteikia nuostabos jausmo, ir dažniau matomas kaip tvarkinga sistema, negu kaip magiška dėžutė. Šaltinyje A vaizduojami Vincento van Gogho nutapyti valstiečio batai įkūnija žmogaus individualumą, autentiškumą. M. Heideggerio citatoje minima drobė, potėpiai ir spalvų dėmės tėra priemonės, kurias pasitelkia dailininkas V. van Goghas. Filosofui M. Heideggeriui buvo svarbu kaip žmogus patiria pasaulį, kaip pasaulis jam reiškiasi. Galima teigti, kad meno kūrinys geba išsaukti žmoguje autentiškumo akimirką, kurioje jis permąsto savo turimą pasaulio apibrėžimą apskritai. Tas pats meno kūrinys yra, viena vertus, suskaičiuojamas, pažįstamas, matomas objektas tarp kitų objektų. Kita vertus, santykiyje su žmogumi, jis įgauna aktyvaus dalyvio statusą, kartu, kviesdamas į komunikacinį santykį ir žmogų.

Apibendrinama galiu teigti, kad menas ir jo kūriniai gali parodyti, jog pasaulis, kaip teigė M. Heideggeris, nėra „vien įsivaizduoti rėmai, įrėminantys viso to, kas egzistuoja, sumą.“ (197 ž.)

Įvertinimas – slenkstinis lygis: 8 taškai

KOMENTARAS

Kriterijus	Taškai	Surinkta taškų	Komentaras
Problemos (ginamos tezės) formulavimas	0–2	1	Problema (ginama tezė) suformuluota teiginio arba klausimo forma, tačiau formulotė neišsiskiria savo originalumu, yra šabloniška.
Esė struktūra (įvadas, dėstymas)	0–4	1	Įvade neapibrėžiamas kontekstas, netiksliai suformuluojama problema. Esė struktūra pateikiama neaiškiai (arba problemos formulotė visiškai nepapildoma kontekstu ar aiškiu esė struktūros pateikimu).
Filosofinių koncepcijų išmanymas ir gebėjimas jas interpretuoti, atsižvelgiant į suformuluotą problemą	0–4	1	Žinoma tik viena nagrinėjamos temos požiūriu svarbi filosofinė koncepcija (ar filosofijos kryptis), tačiau ji neišplėtojama.
Argumentavimo aiškumas ir originalumas	0–3	1	Formuluojami argumentai pateikiami atskirose pastraipose. Formuluojant argumentus, trūksta aiškumo. Dėstant mintis, nesistengiama apžvelgti analizuojamos problemos iš įvairių filosofinių perspektyvų. Daug tuščiažodžiavimo.
Išvadų formulavimas	0–2	1	Išvadų turinys tik iš dalies atitinka esė pagrindinės dalies turinį, o jų formulotės nepakankamai tikslios.
Šaltinių naudojimas	0–3	1	Rašant filosofinę esė, naudojamos tik vienu šaltiniu, cituojant, interpretuojant pasitaiko daugiau nei dvi klaidos.
Kalba	0–2	2	Filosofinė esė parašyta sklandžia kalba, nėra gramatinių, kalbos kultūros klaidų.
Iš viso	20	8	

Nr. 10

Pasaulyje įprastai žmonės randa įvairių buitį: darbą, namus, laisvalaikį, šeimą. Heideggeris savo ištaroje apie pasaulio sandarą, užduoda mums klausimą: iš ko susidaro pasaulio ribos ir iš ko susidaro dalykų suma?

Šiek tiek patyręs gyvenimo žmogus, pamatęs pasaulio mastą, įprastai atsakytų, jog pasaulyje yra nesuskaičiuojamų dalykų gausa. Bet ir šiek tiek meniškesnis žmogus teigtų, jog egzistuoja Van Gogho batai vaizduoja kažką daugiau nei batus, tačiau beviltiškai sukluptų paaiškinti konkrečiai, ką. Kaip ir Heideggerio trobelė ir jo aprašyta kasdienybė šaltinyje B, tėra trobelė kartu su joje esančia kasdienybe, yra užmirštama vos tik pasineriama į daiktų praktiškumą, bet ne daiktų ribotumą. Dalykai mums reiškiasi savaime. Mes jais naudojames, tačiau ar kada pagalvojome apie kiekvieno daikto ribas? Ar svarstydami apie būtį, metafiziką, mes

nepamirštame daiktų pasaulyje, jų kiekybės ir pasaulio ribų? Joks kitas mokslas kaip filosofija, nesvarsto apie tai.

Apibendrinant galima būtų pastebėti, jog Heideggeris mums primena, jog retai susimąstome, ne tik iš ko susidaro pasaulio ribos, bet ir kad to pasaulio ribos galimai nėra aiškiai apibrėžtos. Dėl to fizika yra atsakinga atsakyti į šį fundamentalų klausimą. (173 ž.)

Įvertinimas – slenkstinis lygis: 7 taškai

KOMENTARAS

Kriterijus	Taškai	Surinkta taškų	Komentaras
Problemos (ginamos tezės) formulavimas	0–2	1	Problema (ginama tezė) suformuluota teiginio arba klausimo forma, tačiau formuluotė neišsiskiria savo originalumu, yra šabloniška.
Esė struktūra (įvadas, dėstymas)	0–4	0	Įvade nėra pagrindinių aspektų: glaustai apibrėžto konteksto, esė struktūros pristatymo.
Filosofinių koncepcijų išmanymas ir gebėjimas jas interpretuoti, atsižvelgiant į suformuluotą problemą	0–4	1	Žinoma tik viena nagrinėjamos temos požiūriu svarbi filosofinė koncepcija (ar filosofijos kryptis), tačiau ji neišplėtojama.
Argumentavimo aiškumas ir originalumas	0–3	1	Formuluojami argumentai pateikiami atskirose pastraipose. Formuluojant argumentus, trūksta aiškumo. Dėstant mintis, nesistengiama apžvelgti analizuojamos problemos iš įvairių filosofinių perspektyvų. Daug tuščiažodžiavimo.
Išvadų formulavimas	0–2	1	Išvadų turinys tik iš dalies atitinka esė pagrindinės dalies turinį, o jų formuluotės nepakankamai tikslios.
Šaltinių naudojimas	0–3	2	Rašant filosofinę esė, naudojamos dviem pateiktai šaltiniai, cituojant, interpretuojant pasitaiko klaidų (1–2 klaidos).
Kalba	0–2	1	Filosofinėje esė pasitaiko gramatinių, kalbos kultūros klaidų, tačiau tekstas suprantamas, rišlus.
Iš viso	20	7	